

JEROEN
Presentatie Het Hout
BROUWERS
HET HOUT

ROMAN

atlas contact

Het hout
Jeroen Brouwers

Presentatie: Henk Sikkema

Presentatie *Het hout*:

- op 9 oktober 2014
- in Boekhandel Demian te Antwerpen
- op 79 A3-vellen
- laudatio: Dimitri Verhulst

- Luxe uitgave t.g.v. Brouwers' 75^e verjaardag (30 april 2015) met facsimile en
- alle (10) romans herdrukt

Omslag *Het hout*:

- schilderij Giovanni Bellini (1430 – 1516): ‘De opdracht in de tempel’ -> in Pinacotheca Q. S. in Venetië
- Bellini uiterst rechts, zijn vriend en schilder Andrea Mantegna (1431 – 1506) naast hem; uiterst links de moeder van Bellini met naast haar Nicolosia, de zus van Bellini, getrouwd met Mantegna
- Het schilderij ‘De heilige familie met een heilige’ van Mantegna werd op 19 november 2015 gestolen uit het museum Castelvecchio in Verona

Indeling presentatie:

- (nogmaals) de schrijver
- enkele van Brouwers' andere werken
- thema *Het hout*/rapport Commissie Deetman
- kritiek op het boek
- gelaagdheid en voorbeelden

Over de schrijver

- Uitspraak A'werpse Hof van Beroep 23-09-2014: huis Zutendaal binnen een jaar verlaten
- Op 26-10-2007 Culturele Prijs gemeente Zutendaal en beeld 'Ontluiking' onthuld met citaat uit *Kroniek van een karakter* (1987): 'Sporen achterlaten. Mogelijk is dat de zin van het leven'
- Brouwers vindt zichzelf in de eerste plaats een essayist

De zondvloed (1988)

- Autobiografisch? Brouwers: 'Ik ben een schrijver die zijn eigen leven boekstaft, boek na boek zijn autobiografie aanvullend, ...'
- Ook pensionaatsscènes
- *De zondvloed* met *Het verzonkene* (1979) en *Bezonken rood* (1981) de zgn. Indië-romans
- Brouwers: '... benadert voor mij het meest mijn idee van een meesterwerk. Het is de roman waarover ik het meest tevreden ben.'

De laatste deur. Essays over zelfmoord in de Nederlandstalige letteren (1983)

- Opgedragen aan ex-vriendin Anne Walravens, die in 1973 op 22-jarige leeftijd zelfmoord pleegde
- Geen eufemismen voor ‘zelfmoord’
- Strekking: ‘Waarom zou je je een oordeel aanmatigen over andermans beslissing?’
- In 1999 verscheen *De zwarte zon. Essays over zelfmoord en literatuur in de twintigste eeuw*, vnl. over buitenlandse auteurs
- Nu bezig met herziene editie van *De laatste deur*

Rapport Commissie Deetman (2011):

- tussen 1945 en 1981 10.000 tot 20.000 minderjarigen slachtoffer van seksueel misbruik
- 800 daders (kloosterlingen) geïdentificeerd, van wie er in 2011 nog 105 in leven waren

Meldpunt Seksueel Misbruik RKK (gesloten per 1 mei 2015):

- 3.500 klachten van seksueel misbruik door priesters (en nonnen), waarvan
- 1.900 zijn omgezet in formele klacht
- tot medio 2015 1.100 klachten behandeld

-vervolg-

- vervolg-

- ruim 800 klachten (deels) gegrond verklaard
- ruim 250 klachten ongegrond bij gebrek aan 'steunbewijs' (er meldden zich geen andere slachtoffers van de aangeklaagde priester)
- een kleine 20 miljoen schadevergoeding uitgekeerd

Slotactie voor erkenning en genoegdoening (per 12 oktober 2015):

- slachtoffers zonder steunbewijs komen alsnog in aanmerking voor genoegdoening
- hiervoor nog 1 miljoen beschikbaar

Kritiek

‘Niet-professionele’ (www.hebban.nl)

- Christine B.: ‘*Het hout* en ik zijn geen goede vrienden geweest, mede door het moeilijke taalgebruik (...). De moeilijkheid lag voor mij in de woorden die ik niet ken: onomatopeeën, factotum en andere.’
- Veravb: ‘Ik vond het een deprimerend boek.’
- Roosje de V.: ‘Patricia is voor een vrouw in het Zuid-Limburgse van 1953 wel erg vrijgevochten en feministisch avant la lettre.’
- Viggo Waas (in *Volkskrant Magazine* van 12-12-2015): ‘*Het hout* is mij te beklemmend.’

Kritiek beroepsrecensenten

1. 'ongenuanceerd', 2. 'karikaturaal', 3. 'ongeloofwaardig'

1. ongenuanceerd

1.1 Arjen Fortuin (*NRC*): 'Brouwers heeft het zichzelf in morele zin niet moeilijk gemaakt door de franciscanen zo monsterlijk af te schilderen (...). De misbruikschandalen worden uitvergroot tot een wereld waarin kloosterlingen *alleen maar* aan seks denken (...). *Alle* franciscanen zijn slecht vermomde fascistten (...). *Het hout* is geen roman die de nuance zoekt.'

<-> 1.1 Brouwers heeft missie met boek, wil iets aan de kaak stellen. 'Sommige waarheden kunnen door de literatuur het scherpst geobserveerd worden.' (Jos Palm in *Trouw* van 11 oktober 2014)

- vervolg kritiek beroepsrecensenten-

2. 'karikaturaal'

2.1 Tim van Gerven (*Recensieweb*): 'Grootste misser wellicht is de figuur van Mansuetus, (...). Brouwers maakt een monsterlijke karikatuur van dit schoolhoofd, (...) maar of zo'n karikatuur de zeggingskracht van het verhaal ten goede komt?'

2.2 maartendessing.blogspot.nl: 'Er lopen in *Het hout* zo veel broeders in het klooster rond die niet van de jonge pubers kunnen afblijven (minstens de helft), dat het misbruik karikaturaal wordt – en dus ongeloofwaardig.'

- vervolg kritiek beroepsrecensenten-

<-> 2.1 'Ik heb hem zelf gekend meneer, het hoofd der school, die als een despoot rondrausde door de klaslokalen. Die man regeerde met het hout, een stoffertje waar de haren van afgeknipt waren, en daar kreeg je mee op je donder. Je moest voorover op zijn bureau gaan liggen en je kreeg op je kont, 20, 25 klappen op dezelfde bil.' (Brouwers in interview met Wim Brands)

<-> 2.2 De door Brouwers beschreven gevallen van seksuele mishandeling zijn beschrijvingen van feiten zoals die zich daadwerkelijk hebben voorgedaan. Zie de site van Stichting Mea Culpa: www.bertsmeets.nl

- vervolg kritiek beroepsrecensenten-

3. 'ongeloofwaardig'

3.1 Tim van Gerven: '... de wat ongeloofwaardige romance tussen Bonaventura en een vrouw die hij bij de tandarts ontmoet en de onverklaarbare – en daardoor ongeloofwaardige – twijfel van Bonaventura of hij het klooster moet ontvluchten ...' (En Maarten Dessing: 'Het wordt nooit invoelbaar wat Eldert Haman in eerste instantie in het klooster te zoeken had.')

3.2 Maarten Dessing: '... de totale ongeloofwaardigheid van het slot van deze roman, ...'

Arie Storm (*Het Parool*): '... eindigt het boek als een tamelijk ongeloofwaardige en subtiele komedie. Met een mal slot, maar dat kan er ook nog wel bij.'

- vervolg kritiek beroepsrecensenten-

<-> 3.1 Van Brouwers mocht niet nóg iemand slachtoffer worden van het kloosterregime. Bonaventura móest het klooster uit!

Bonaventura's eeuwige twijfel te verklaren uit de traumatische (oorlogs)ervaringen uit zijn jeugd.

Eldert Haman had een baan (als leraar Duits) te zoeken in het klooster.

<-> 3.2 Slot past in lijn van verhaal. Eerste zin boek: 'De pijn irriteert mijn huid'. Die pijn gaat uit, zoals de stichter van de franciscaner orde - volgens de overlevering - in 1205 zijn kleren uittrok om een nieuw leven te beginnen.

Gelaagdheid. Voorbeelden

Literatuur = gelaagdheid

‘Literaire teksten zijn per definitie minder eenduidig omdat literaire middelen als metaforen en vergelijkingen extra betekenislagen aanbrengen.’ (Jensen en Geerdink, *Oorlogsliteratuur in de vroegmoderne tijd*, Hilversum, 2013)

Voorbeelden:

1. ‘Want gezegend is het hout door hetwelk gerechtigheid geschiedt’ (p. 52) -> *Boek der wijsheid* (apocrief bijbelboek), hoofdstuk 14 vers 7: verwijst naar ark van Noach en niet naar een door mensenhanden gemaakte handveger of strijkstok

- vervolg voorbeelden gelaagdheid -

2. Verwijzingen naar de Bijbel en naar personen:

- Benedictus -> paus Benedictus XVI
- En die Lehár-zingende ‘tenor met artistiek haar, die aan het eind terugkwam met “Wie sjoen os Limburg is” is misschien ...?

3. (Verhaalmotief:) ansichtkaart – puzzelstukjes – beeld Zadkine – Wil’s leven als puzzel

Interview Wim Brands met Jeroen Brouwers op:

- <http://www.npo.nl/vpro-boeken/28-12-2014>

My book club can beat up
your book club.

your
book club
may have
scintillating
discussions...

but
my book club
can drink
your book club
under the
table

